

25 ביולי 2018

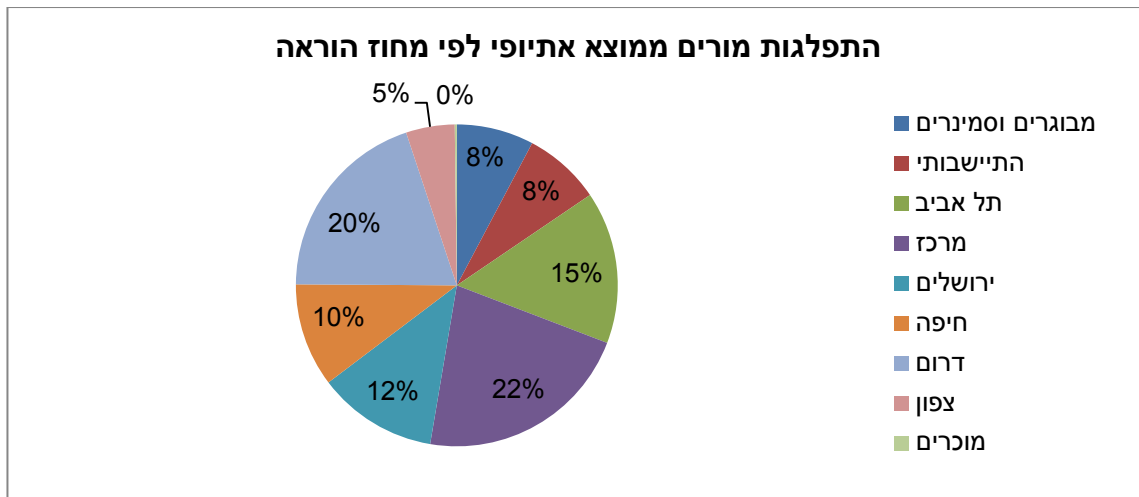
י"ג אב תשע"ח

דף מידע בנושא מורים ממוצא אתיופי במערכת החינוך

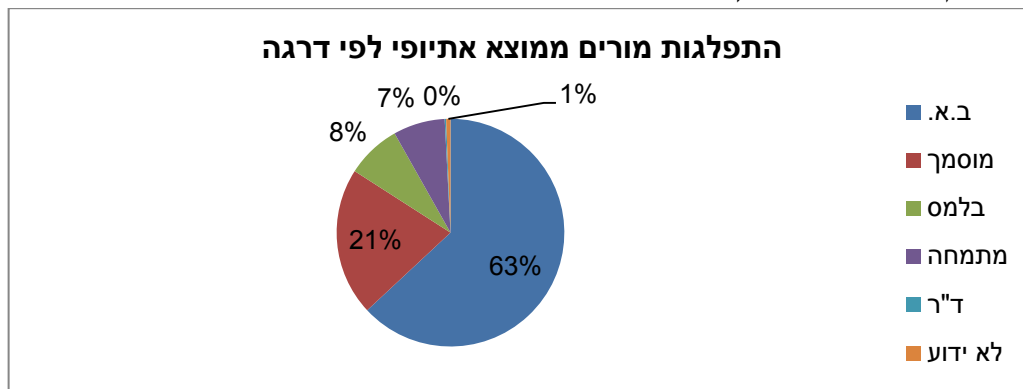
1. **מבוא:** כחלק מהחלטת הממשלה 324 (אתפ/3) בנושא מדיניות ממשלתית לקידום שילובם של אזרחי ישראל ממוצא אתיופי בחברה הישראלית, משרד החינוך שם לעצמו יעד ל-"הכפלת מספר המורים יוצאי אתיופיה המשולבים... במערכת"¹. זאת לצד ההכרה בצורך "לפעול לצמצום ההתייחסות המבדלת לבני הקהילה ומעבר להתייחסות משלבת"².

2. **נתונים:** נכון לאפריל 2018, נמצאו במערכת החינוך 490 מורים ממוצא אתיופי. ניתן לראות כי מספר זה גדל בצורה ניכרת, אך יחד עם זאת, ישנם מספר סוגיות אשר עולות מהנתונים ודורשים התייחסות. מהנתונים עבור שנת תשע"ח, עולים הממצאים הבאים:

א. התפלגות לפי מחוז: מתוך הפילוח מטה, עולה כי כ-8% מתוך ה-490 מורים (38 מורים) הינם מורים במסגרות הוראה של מבוגרים וסמינרים. כמו כן, 8% מהמורים משולבים בחינוך ההתיישבותי – שייתכן וכולל הוראה בפנימיות - ולא בבתי הספר הרגילים. מתוך כך עולה כי רק 413 מהמורים הינם מורים המשולבים במחוזות, וחשוב לציין כי נתון זה כולל גם גנות.

ב. **התפלגות לפי סוג הכשרה:** ניתן לראות כי רק כ-63% מהמורים ממוצא אתיופי בעלי תעודת ב.א. זאת לעומת שיעורים הנעים בין 94%-89% בחינוך העברי בשכבות השונות של בית הספר.

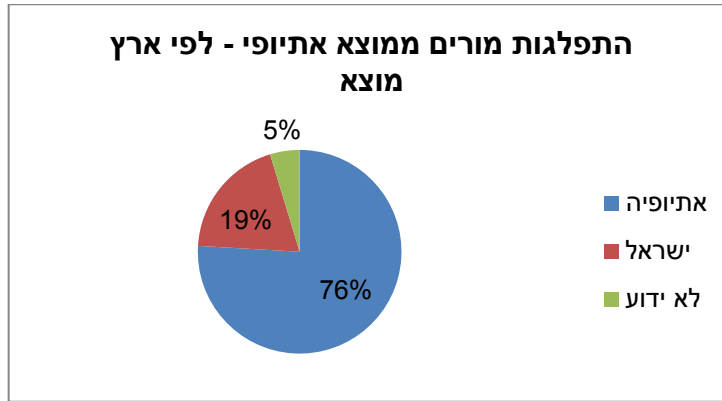

¹ מתוך: דרך חדשה: "מדיניות הממשלה לשילוב יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית". ספטמבר 2016.

² מתוך: "התכנית הממשלתית לקידום שילוב יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית: תכנית משרד החינוך, תכנית משרד הרווחה והשירותים החברתיים, תכנית משרד הבריאות". 6 אוקטובר, 2015.

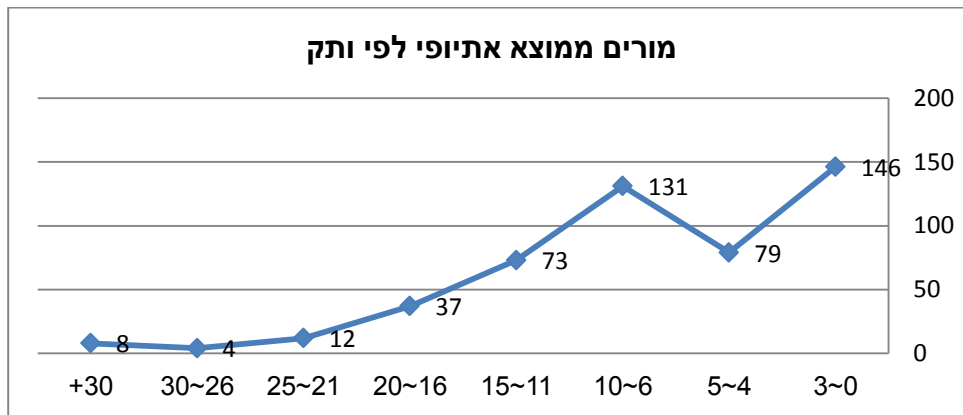

ג. **התפלגות לפי ארץ לידה:** מהנתונים עולה כי כ-19% מהמורים ממוצא אתיופי נולדו בישראל. לצרכי השוואה, כ-10% מהישראלים ממוצא אתיופי בגילאי 25-64 הם ילידי הארץ, אשר מעיד על שיעור גבוהה של ישראלים ממוצא אתיופי אשר נולדו בארץ ומשתלבים במקצוע ההוראה.

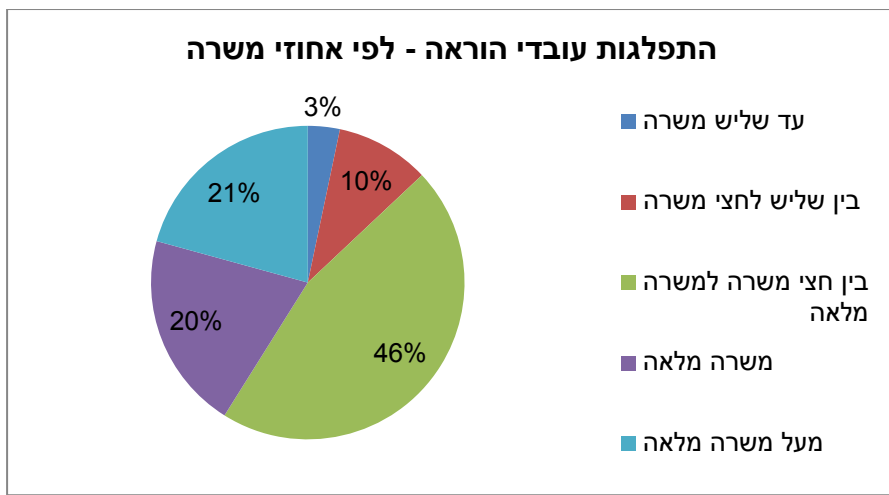
ד. **התפלגות מגדרית:** כ-79% מהמורים וגננות ממוצא אתיופי הן נשים.

ה. **התפלגות לפי ותק בהוראה:** ניתן לראות כי ב-10 שנים האחרונות, נכנסו 225 מורים למערכת החינוך – כ-46% מהמורים ממוצא אתיופי המשולבים במערכת החינוך כיום. נתון זה מעיד על עלייה משמעותית בשילובם של מורים ממוצא אתיופי במערכת החינוך בשלושת השנים האחרונות, אך גם מעלה שאלות לגבי הקביעות של המורים. מהנתונים, ניתן לראות כי ישנה צניחה משמעותית בכמות המורים עם ותק של למעלה מ-10 שנים. הנושא דורש מעקב, בכדי לוודא שהמורים אשר משולבים במערכת החינוך גם נשארים בתוך המערכת, כעובדי המשרד ולא כעובדי קבלן, עם זכויות מלאות, ותנאים סוציאליים ראויים.

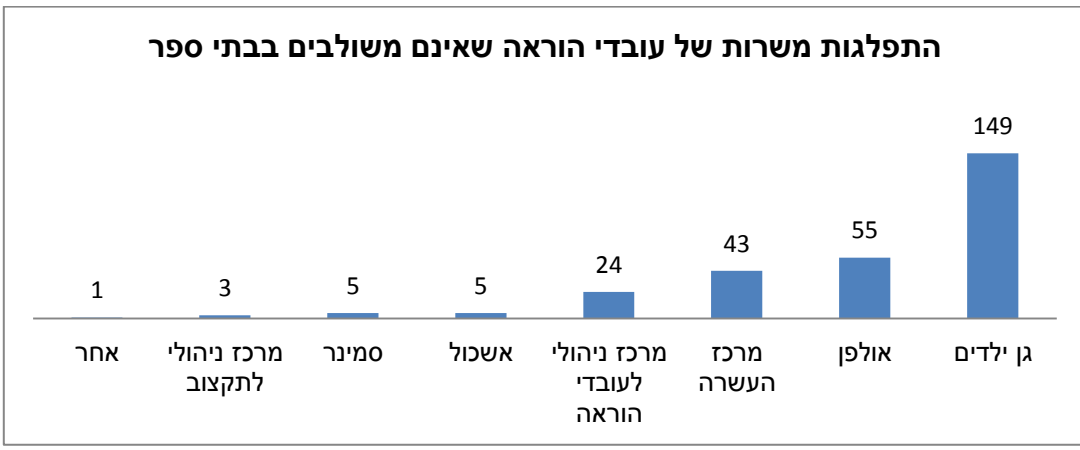
ו. **העסקה:** על אף תמריצים אשר הוענקו על ידי משרד החינוך בשביל להכשיר מורים ממוצא אתיופי, ישנם מורים רבים אשר מועסקים במסגרות שאינם המסגרות הפורמליות, וחלקם עם אחוזי משרה נמוכים, ו/או העסקה קבלנית. במצב שבו ההכנסה הממוצעת ברוטו למשק בית ישראלי ממוצא אתיופי נמוך בכ-7,000 ₪ מהממוצע במשק בית ישראלי למרות שישנם שני מפרנסים בממוצע, נתונים אלו חיוניים בכדי לוודא סגירת פערים חברתיים-כלכליים, ולתמרץ שילוב מורים ממוצא אתיופי במערכת החינוך ללא הרחבת הפערים הכלכליים הניכרים כיום. נכון ל-21 ביוני, 2018, נמסר כי חלה צמיחה בכמות המורים, וכי ישנם **516 עובדי הוראה ממוצא אתיופי במערכת החינוך, ו-722 משרות, מכיוון וחלק מעובדי ההוראה מונים למעלה ממשרה אחת. בחינה מעמיקה יותר של המשרות הנ"ל מציגה את תמונת המצב הבאה:**

i. **אחוזי משרות:** מתוך 516 עובדי ההוראה, רק 105 מועסקים במשרה מלאה. כמו כן, הנתונים מעידים על 107 עובדי הוראה נוספים המועסקים ב"מעל משרה מלאה", הדורש בדיקה אודות הסיבה שמספר רב מועסק למעלה ממה שמוגדר כ"משרה מלאה". כמו כן, הנתונים מעידים כי 304 מורים מועסקים במשרה אשר אינה מגיעה למשרה מלאה – כלומר כ-59%. ניתן לראות את ההתפלגות המלאה בטבלה המוצגת מטה.

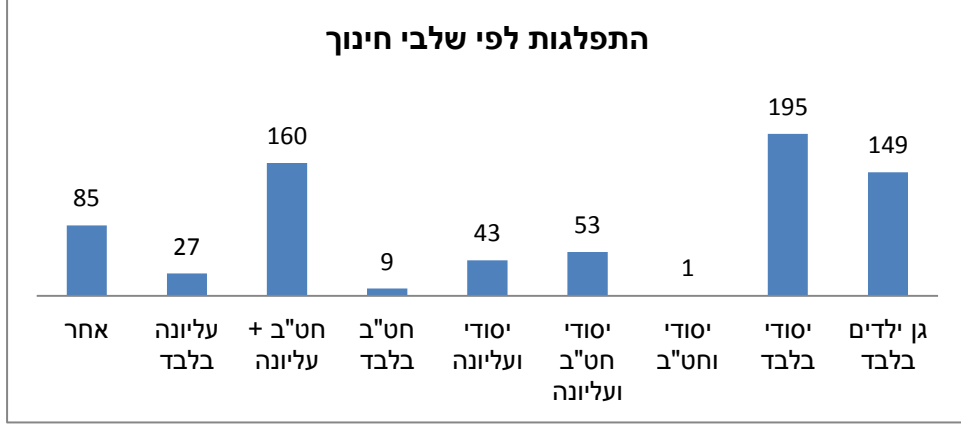

ii. בכדי להגביר את העסקת המורים העולים, משרד החינוך יצר מנגנון תמריצים - "שעות מורים עולים" - בכדי לעודד בתי ספר להעסיק מורים עולים. מתוך זאת עולות שתי שאלות: **מדוע מורים ממוצא אתיופי אשר נולדו בארץ, או לחילופין עלו למעלה מ-15 שנה, מוגדרים כ-"עולים", ומדוע צריך לתמרץ בתי ספר להעסיק את המורים האלו? מדוע ה"ל אינם מועסקים ללא תמריץ, כמורים מן המניין אשר עברו את ההכשרה הנדרשת?**

iii. מתוך ה-722 משרות של ה-516 עובדי הוראה, רק 437 משרות, כלומר כ-61%, הינם בבתי ספר. שאר ה-285 משרות, הינם במסגרות חינוכיות שונות הכוללות גנים, אולפנים, מרכזי העשרה, ועוד, כפי שניתן לראות על פי ההתפלגות מטה. כמוכן שהשתלבות עובדים ממוצא אתיופי בגנים ובמערכות החינוך הינם מבורכים, אך משרות אלו אינן יכולות להיספר כעמידה ביעדי התכנית הממשלתית, ואינן יכולות לבוא על חשבון שילוב של עובדי הוראה במשרות מלאות.

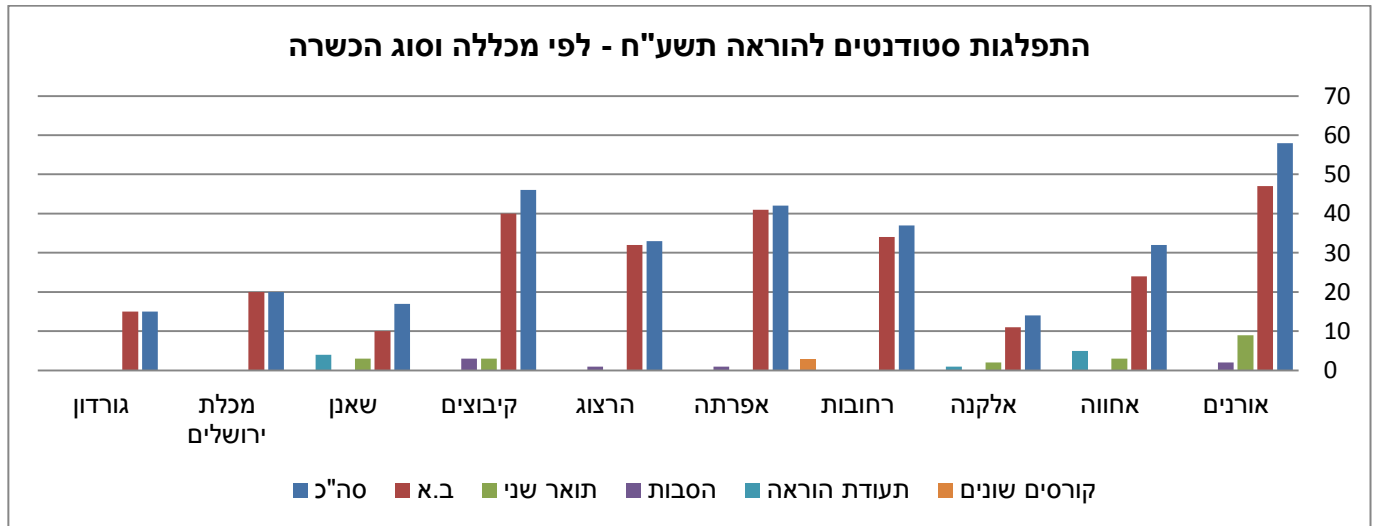

iv. בחינה נוספת של הנתונים בשלבי החינוך השונים, מביאים את תמונת המצב המוצגת מטה.

3. הכשרת מורים: בכדי להגיע ליעד להכפלת מספר המורים במערכת החינוך, נעשה מאמץ מטעם משרד החינוך להגדיל את הסטודנטים העוברים הכשרות להוראה, באמצעות הרחבת תכנית תספ"ח. נכון לאפריל 2018, ישנם **314 סטודנטים בתחום**, על פי הפילוח הבא:

4. הנתונים מעידים על צמיחה משמעותית בכמות המורים ממוצא אתיופי במערכת החינוך, לצד מאמץ להכשיר מורים נוספים למען השתלבותם במערכת החינוך. אך יחד עם זאת, עולות שאלות רבות אשר יש להתייחס אליהם בכדי לוודא שילוב מיטבי של מורים ממוצא אתיופי בטווח הקצר, הבינוני, והרחוק:

- i. **מדוע רק כ-3 מתוך 5 עובדי הוראה אשר עוברים הכשרות ונכנסים למערכת החינוך משולבים במסגרות הבית-ספריות?**
- ii. **מדוע רק 1 מתוך 5 עובדי הוראה ממוצא אתיופי מועסקים במשרה מלאה? איזה תנאי תעסוקה יש ל-21% שמועסקים ב"למעלה ממשרה מלאה"? מה קורה עם 304 המורים אשר משרתם אינה מגיעה למשרה מלאה? מדוע 1 מתוך 10 עובדי הוראה מועסקים במשרה אשר אינה מגיעה אפילו לחצי משרה?**
- iii. **מה שיעורי הנשירה של מורים ממוצא אתיופי ממערכת החינוך לאחר 3 שנים, 5 שנים ו-10 שנים, בהשוואה לכלל המורים בחינוך העברי? כמה נפלטים מהמערכת, טרם קבלת תנאי קביעות? האם בתי הספר מעסיקים מורים ממוצא אתיופי במסגרת "שעות עולים" (בין אם הם עולים ובין אם נולדו בארץ), או שמורים אלו מועסקים במסלולים הסטנדרטיים של המשרד, כמורים מן המניין אשר עברו את ההכשרות הנדרשות במערכת החינוך?**
- iv. **מתוך ה-314 סטודנטים ממוצא אתיופי להוראה בשנת תשע"ח, כמה מתוכם ישולבו בצורה מיטבית במערכת החינוך? כמה יועסקו במשרה מלאה, במסגרות בית-ספריות, ומה יקרה עם הסטודנטים אשר הוכשרו ולא יקלטו במערכת החינוך?**
- v. **מדוע תכנית תספ"ח מופעלת כתכנית ייעודית לסטודנטים ישראלים ממוצא אתיופי למרות ההחלטה לפעול לשילוב עם כלל הסטודנטים? מדוע הסטודנטים זקוקים לתכנית תוספתית ייחודית ונפרדת מעמיתיהם ללימודים, למרות ששיעור גבוה מהתלמידים אינם עולים ונולדו בישראל?**
- vi. **מה אחוז הנשירה של הסטודנטים להוראה המשולבים בתכנית תספ"ח, ואיך משתווה השיעור הנ"ל לנשירה בקרב כלל התלמידים להוראה?**